

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ

***Анотація.** У статті висвітлюються актуальні питання, пов'язані з організацією та впровадженням автоматизованого управлінського обліку на підприємствах. Розглянуто основні етапи автоматизації управлінського обліку, що існують на кожному підприємстві. Зважаючи на те, що для автоматизації управлінського обліку та підготовки управлінської звітності існують спеціальні комп'ютерні програми, проаналізовано переваги та недоліки видів програм автоматизованого управлінського обліку на підприємствах України.*

Постановка проблеми. В сучасних кризових умовах ефективний розвиток економіки потребує впровадження на підприємствах адекватного управління, яке б відповідало ринковим умовам. Дана тема є актуальною практично для кожного підприємства, адже ефективне управління, ефективна організація управлінського обліку та швидке реагування на зміни зовнішнього середовища не мислиме в даний час без автоматизації процесів вирішення великої кількості задач і впровадження технічних засобів, програмного забезпечення й інформаційних технологій. В даний час, питання автоматизації управлінського обліку стає усе більш популярними серед керівників вітчизняних підприємств. Ми ж вважаємо їх ключовими для виходу на рівень нового, регулярного й ефективного ведення бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з організацією та впровадженням управлінського обліку на вітчизняних підприємствах, розглядали у своїх працях такі відомі українські науковці, як І. А. Белоусова [1], С. Ф. Голов [2], Є., Л. В. Нападовська [3], В. В. Сопко [4], М.Г. Чумаченко [5] та інші. Проблемні аспекти автоматизації облікового процесу та впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій вивчали українські вчені: О. М. Брадул [6], В. Ю. Гордополов [7], С. В. Івахненко [8], Є. І. Івченко [9], Л. В. Нападовська [10]. Однак огляд літературних джерел засвідчує про ще недостатнє дослідження проблем управлінського обліку в умовах автоматизованої системи обробки інформації.

Ціль роботи. Метою дослідження є управлінський облік в умовах автоматизованої системи обробки інформації.

Виклад основного матеріалу. Одна з важливіших проблем виникає вже на етапі визначення задач автоматизації управлінського обліку. Не потрібно прагнути автоматизувати і формалізувати кожний крок в новій системі, адже тоді її структура, налагодження та експлуатація можуть бути занадто складними для конкретного підприємства. Для того, щоб запобігти завищення потреб до системи, треба чітко визначити основи функціонування підприємства та ключові бізнес – процеси. Це дозволить не вийти за рамки реальних потреб підприємства. За умови автоматизації управлінського обліку інформація, що генерується програмою, повинна бути зрозумілою користувачу. Зараз для автоматизації управлінського обліку та підготовки управлінської звітності існують спеціальні комп'ютерні програми. Відокремлюють п'ять видів таких програм:

- 1) електронні таблиці (Excel, Lotus і т. д.);
- 2) програми бухгалтерського обліку, які надають також можливість ведення і управлінського обліку;
- 3) самостійно написані програми, наприклад, макроси в Excel, SQL Server;
- 4) профільні програми, спеціально призначені для управлінського обліку;
- 5) ERP-системи, які мають блок по веденню управлінського обліку.

Перед керівниками підприємств постає важливе питання, яку саме програму вони будуть використовувати для управлінського обліку. Проаналізуємо основні етапи автоматизації управлінського обліку, що існують на кожному підприємстві. Звичайно, на початку спроби автоматизувати управлінський облік кожне підприємство використовує для цього Excel як найбільш поширену програму, в якій є багато інструментів та функцій, а саме ця програма зручна, коли діяльність підприємства тільки починається: оскільки немає чіткого формату звітності, відбуваються зміни, пов'язані з розвитком підприємства, працівники ще не мають достатніх знань, щоб можна було

організувати більш складну систему звіту. Потім, в міру розвитку підприємства, потреба в більш складній системі обліку стає явною, і напівавтоматизована система, що основана на Excel, вже не підходить, так як кількість фінансових операцій різко збільшується. На цьому етапі багато підприємств роблять спробу поєднати дані бухгалтерського обліку з управлінськими, щоб розвантажити фінансових менеджерів та перенести частину робочого навантаження по формуванню фінансової звітності на бухгалтерів. Проте, це призводить до самостійних проблем. Адже, зовсім нелегко об'єднати дані бухгалтерського та управлінського обліку. Щоб все ж таки досягнути мети та спростити введення інформації, на підприємствах ухиляються від подробиць, що важливі для управлінського обліку, і, таким чином, дані бухгалтерського обліку не відповідають потребам адекватного управлінського обліку. І тільки тоді виникає питання автоматизації саме управлінського обліку. Керівництво підприємства намагається зробити спробу автоматизувати управлінський облік власноруч (за допомогою власних програмістів). Але, зауважимо, що суміщення автоматизації бухгалтерського та управлінського обліку, зроблене таким чином, особливого ефекту не має. На цьому етапі, коли програма для управлінського обліку розробляється самостійно, в написанні технічного завдання для програміста задіяні працівники фінансового відділу, або відділу управління. Потім програмістами розробляється програмний продукт, а впроваджується він власними силами. Кінцевий результат цієї роботи багато в чому визначається кваліфікацією працівників та фінансових менеджерів. А потім виникає бажання впровадити на підприємство спеціалізовану систему управлінського обліку. У випадках, коли підприємство за розмірами середнє, потреби керівництва в автоматизації управлінської звітності, як правило, дійсно задовольняється силами штатних працівників. Вони самостійно пишуть програми та вносять зміни до них у випадку необхідності. На деяких підприємствах керівництво доходить до цього етапу відразу, коли Excel припиняє задовольняти їх потреби в інформації. На третьому етапі можна зробити інакше, не писати програму самостійно, а

відразу купити її. Програми такого роду бувають «універсальні» (що підходять для будь – якого випадку), «не універсальні» (так звані «спеціалізовані», що написані для конкретного підприємства з метою ведення управлінського обліку). Стосовно перших, необхідно відмітити, що ми не підтримуємо думки про те, що вони найкращі, оскільки одна й та ж сама програма не може повністю задовольняти потреби різних підприємств, які мають різноманітну організаційну та фінансову структуру, облікову політику і т. д. Стосовно спеціалізованих програм слід зауважити, що вони є найкращими, бо вони є унікальними програмами, що створені на базі однієї платформи (також ще впроваджуються ERP-системи). Впровадження ERP-системи – це довготривалий та недешевий процес, який виправдовує себе при вдалому впровадженні, даючи можливість автоматизувати управлінський облік, а також управляти закупками, запасами. Однак, нами було проведено опитування, з якого зроблено висновок, що більшість керівників не поспішає з впровадженням, справедливо остерігаючись, що впровадження буде невдалим та гроші будуть витрачені даремно.

Таким чином, ми дійшли розуміння щодо обов'язковості проходження всіх етапів впровадження управлінського обліку на підприємстві. І на питання, «чи обов'язково проходити всі етапи, чи можливо обрати який-небудь один і зупинитись?», можемо надати відповідь. Всі варіанти автоматизації обліку мають право на життя, але не треба забувати, що проблеми при веденні управлінського обліку проявляються в тому, що на будь – якому підприємстві відбуваються зміни в організаційній сфері, в сфері фінансів, змінюються пріоритетні напрями, обсяги збуту. І, як наслідок, трансформується і структура системи управлінського обліку. Як правило, дешевше щось змінити в самостійно створених програмах або в придбаних «спеціалізованих» програмах з управлінського обліку. Тому що у «власних» програмних продуктах чітко визначена логіка розрахунків, а в придбаних «спеціалізованих» програмах з управлінського обліку завжди пропонується можливість зміни.

Нами проаналізовано переваги та недоліки видів програм автоматизованого управлінського обліку на підприємствах України (табл. 1).

Таблиця 1

Основні переваги та недоліки програм автоматизації управлінського обліку

№ з/п	Вид програми	Переваги	Недоліки
1.	Електронні таблиці (Excel)	Найдешевший варіант (Excel – одна з програм пакета Microsoft Office), не потрібно спеціально навчати працівників, можна формувати різноманітні звіти, будувати різноманітні графіки.	Серйозна вірогідність помилок, ненавмисного знищення даних, «напівавтоматизований» режим. Щоб отримати загальну звітність, треба дуже довго зводити дані. Неможливо отримувати звіти за будь – який бажає мий період часу, ризик втрат від прийняття управлінських рішень, заснованих на такій звітності досить великий.
2.	Програми бухгалтерського обліку, які мають спеціальні функції управлінського обліку	Якщо поталанить з налагодженнями, можна скоротити час введення даних, оскільки інформація, що введена бухгалтером, потрапляє і в управлінську звітність	Бухгалтерські і управлінські звіти – не одне й те ж, для них потрібні різні дані, по – різному оброблені. Можуть виникнути складнощі з впровадженням та обслуговуванням системи. Якщо програму треба буде замінити, це буде дорого коштувати.
3.	Самостійно написані програми («власні» розробки)	Якщо штатні програмісти мають достатні знання, є багато шансів написати програму, що буде відповідати вимогам на підприємстві, власними силами, яку потім, при бажанні, можна буде змінювати.	На розробку треба багато часу, програму необхідно налагоджувати та підтримувати, в ній можуть з'являтися помилки.
4.	Профільні програми, спеціально призначені для управлінського обліку	Досить дешеві, швидко налагоджуються, підходять під усі потреби управлінської звітності	У випадку змін потрібно звертатися до програмістів, що налагоджували її.
5.	ERP-системи	Можливо автоматизувати практично всі процеси на підприємстві.	Дороговизна, потребує багато часу на впровадження, важко вносити зміни.

Висновки. Отже, зазначимо, що впровадження та організація системи управлінського обліку в автоматизованому середовищі – це складний і багатоетапний процес, який потребує значних капіталовкладень. Таким чином, автоматизація управлінського обліку, безперечно, являється необхідністю для підприємств, незалежно від масштабів їх діяльності. Впровадження автоматизованої системи управлінського обліку допоможе забезпечити ефективність обліку та подальший розвиток підприємства. Однак, не бажано забувати про те, що автоматизація є складним та трудомістким процесом та для її успішної реалізації треба раніше продумати рішення хоча б основних супутніх їй проблем.

Література:

1. Белоусова І. Проблеми вдосконалення управлінського обліку / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 4. – С. 35-40.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 522 с.
3. Нападовська Л. В. Управлінський облік: суть, значення та рекомендації щодо його використання в практичній діяльності вітчизняних підприємств / Л. В. Нападовська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 8-9. – С. 50-62.
4. Сопко В. В. Основи побудови бухгалтерського внутрішньогосподарського (управлінського) обліку затрат у доходній діяльності (контролінг) / В. В. Сопко // Бухгалтерський облік і аудит. – 1996. – № 10. – С. 2-10.
5. Чумаченко Н. Г. Развитие управленческого учета в Украине / Н. Г. Чумаченко // Світ бухгалтерського обліку. – 1998. – № 11. – С. 2-8.
6. Брадул О. М. Проектування комп'ютерної інформаційної підсистеми «звітність» діяльності корпорацій / О. М. Брадул // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – Вип. 3. Частина 1. – Житомир, 2010. – С. 44-48.

7. Городополов В. Ю. Застосування комп'ютерних систем бюджетування в управлінні підприємством / В. Ю. Городополов // Матер. міжнар. наук.-практ. конф. "Актуальні проблеми розвитку обліку, контролю та аналізу в умовах глобальних економічних змін". – Полтава : Полтавський університет економіки і торгівлі, 2010. – С. 81-84.

8. Івахненко С. В. Упровадження програмного забезпечення обліку і контролю: потенційні переваги і реальні проблеми. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – №2. – С. 56 – 62.

9. Івченко Є. Інформаційно-комунікаційні технології для управлінського обліку на підприємствах / Є. Івченко // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. Тернопіль, 2010 – С. 28-31.

10. Нападівська Л. В. Управлінський облік: Практикум: навч. посіб. / Л. В. Нападівська С. Я. Король, О. І. Мазіна. – К. : Київ. Нац. торг.- екон. ун-т, 2008. – 300 с.

***Аннотація.** В статті освещаются актуальные вопросы, связанные с организацией и внедрением автоматизированного управленческого учета на предприятиях. Охарактеризованы основные этапы автоматизации управленческого учета, которые существуют на каждом предприятии. Учитывая то, что для автоматизации управленческого учета и подготовки управленческой отчетности существуют специальные компьютерные программы, проанализированы преимущества и недостатки видов программ автоматизированного управленческого учета на предприятиях Украины.*

***Summary.** The article highlights current questions, related to organization and introduction of the automated administrative account on enterprises. The basic stages are described automations of administrative account, which exist on every enterprise. Taking into account that for automation of administrative account and preparation of the administrative accounting there are the special computer programs, advantages and lacks of types of the programs of the automated administrative account are analysed on the enterprises of Ukraine.*